

Téereb Daaniyel — Bukk ak juróom-ñeent-fukk ak juróom-benn

*Ug samm gis-gis bu Yàlla yëglewoon ci mbir yi di ñëw: dale ci Aleksàndar
Mu Màgg ba ci Roomu jamono jii*

Jeff Pippenger
2024-03-29

Léegi nanu seetaan jaar-jaar bi ame woon gannaaw dee gu gaaw gi Aliksaandar bu Mag ga, te loolu di misaal atom 538 ba àgg ci jamono ji mujj ga ci 1798.

Te bu jóg ba taxaw, nguuram dina dammiku, te dina séddiku jëm ci ñeenti ngëlaw yu asamaan; waaye du jëm ci ay sëtam, te du deme ni kàttanam ga mu nguure woon; ndaxte nguuram dinañu ko rocci, jox ko ñeneen ñi wuute ak ñoom. Buur bu bëj-gànnàar dina am doole, ak kenn ci ay kilifay nguur; waaye keneen dina ëpp ko doole, te moom dina am nguur; nguuram dina doon nguur gu réy. Te bu at yi jeexee, dinañu boole seen bopp; ndaxte jigéenu buur bu bëj-saalum dina ñëw ca buur bu bëj-gànnàar ngir def déggoo; waaye du denc kàttanu loxo bi; te moom it du taxaw, mbaa loxoom; waaye dees na ko wor, moom ak ñi ko indiwon, ak ki ko jur, ak ki ko dooleeloon ci jamono yooyu. Waaye kenn ci saxam garabam dina jóg ci barabam, te dina ànd ak xarekat yu bare, te dina dugg ca tata bu buur bu bëj-gànnàar, te dina jëfandikoo leen ci anam gu tar, te dina not. Dina yóbbu itam seen yàlla yi njaam ñu jàpp, ànd ak seen kilifa yi, ak seen ndab yu tedd, yu xalis ak wurus; te moom dina sax lu ëpp at buur bu bëj-gànnàar. Noonu buur bu bëj-saalum dina dugg ci nguuram, te dellu ca réewam. Daniel 11:4–9.

Ci mujj, gannaaw bi nguurug Aleksàndar Magg gi tasoo, ñi doon xeex ngir yor nguur ga mu mas a yor daanu ñoom ci ñaari nguur yu gëna mag. Benn nguur moo yor bëj-gànnàaru nguurug Aleksàndar gu mu mas a yor, te beneen bi yor bëj-noru gi. Booba ba ci kanam ci nettalig waxu yonent bi, dañuy leen tudde rekk buurub bëj-gànnàar ak buurub bëj-noor. Bu jàppale ngir noot adduuna agsi ci boobu tol wu tax muy feeñ rekk ci diggante buurub bëj-noor ak buurub bëj-gànnàar, mandargay ñaari nguur yooyu di sax ba ci bépp saar bi.

Ci sarax bu juróom, buur bëj-gànnàar gi taxaw na ci nguuram te am doole, waaye buur bëj-saalum gi itam am na doole, te nguuram gën na yaatu. Noonu it ci sarax bu juróom-benn, buur bëj-gànnàar gi jébbal na benn déggoo ngir booloo ak nguur gu bëj-saalum. Kóllëreg jàmm ga dëgër na ko buur bëj-gànnàar gi ci jox doomam ju jigéen buur bëj-saalum gi, ngir mu mana takk ko, te dëggal seen booloo ak mbokk mu askan. Buur bëj-saalum gi nangu na ko, bàyyi jabaram, takk buur-bu-jigéen bi jóge bëj-gànnàar, te booloo ba tàmbalee.

Ci mujj, buur bu dëkk-saalum bi jur doom ju góor; waaye gannaaw loolu buur bu bëj-gànnàar bi sonn na ci jabaram ju bees ji, te dindi ko, ni mu ko defoon ak jabaram ju njëkk ji, te dellu jël jabaram ju njëkk ji. Waaye bu jabar ju njëkk jooju delloojee, te am yoon, mu rey buur bu bëj-gànnàar bi, seet bi joge bëj-saalum, doomam, ak mboolem mbooloom Masar bi mu àndal woon. Jëf ju jabar ju njëkk ji def, di rey buur jigéen bu bëj-saalum bi ak doomam, merloo na

njabootu buur jigéen boobu; te kenn ci ay doomi baayam yu góor dajale na xarekat yi, teg yëngu ci nguurug bëj-gànnar bi.

Xaréb bëj-gànnar gi dafa noot buur bi nekk ci bëj-gànnar gu bëj-saalum; te jigéen ji jëkk, bi reyoon buur bu bëj-gànnar ga, moom ak jabaram ju dëkk bëj-saalum ak seen doom, gannaaw loolu dañ leen di reye. Doom ju góor bu jabar ji jëkk woon, miñ ko sampoon muy buur buy nguural bëj-gànnar bi ca dee baayam, dañu ko jàpp, yóbbu ko dellu Misra ak buur bu bëj-saalum gi, boole ci ay jumbukaay yu Misra ak ay xërëm yu nit di jaamu, yi nguur gu bëj-gànnar gi jële woon ca nguur gu bëj-saalum ga ci xeex yi jiitu. Bi mu aggée Misra, buur bu bëj-gànnar bi ñu jàpp woon dafa rot ci kaw fas, ba dee. Uriah Smith sant na jaar-jaar bi nii:

“AAYAAT 6. Te ci mujj at yi dinañu booloo; ndax doom-u buur bu bëj-gànnar dina ñew ca buur bu bëj-saalum ngir fas kóllere; waaye du denc dooley loxo bi; te itam moom du taxaw, moom ak loxoom; waaye dees na ko jébbale, moom ak ñi ko andaloon, ak ki ko jur, ak ki ko dooleelon ci jamono yooyu.’

“Am na buur yu Misra ak buur yu Siri di xeex bu bari te di am ci yoon wu bari. Li gëna amoon na ci jamono ju Ptolemy Philadelphus, ñaareelu buur bu Misra, ak Antiochus Theos, ñetteelu buur bu Siri. Mujj nañu déggoo def jamm ci kaw sart bi ne Antiochus Theos war na bàyyi jabaram bu njëkk, Laodice, ak ñaari doomam yu góor, te muy séy ak Berenice, doom ju jigéen ju Ptolemy Philadelphus. Kon nag Ptolemy indi na doomam ju jigéen ji ca Antiochus, di ko mayandoo ak alal ju réy lool.”

«“Waaye moom du denc dooley loxo bi;” maanaam, sa ay kër ak sa doole ak Antiochus. Te noonu la ame woon; gannaaw lu gàtt, bi mu nekk ci yëngu-yëngu mbëggeel, Antiochus delloo na jabaram bu njëkk, Laodice, ak doomam yi, ci kërug buur bi. Noonu la waxkatu wax ji ne: “Te du taxaw moom [Antiochus], du taxaw itam loxoom,” wala askanam. Laodice, bi ñu ko delloo ci ngërëm ak ci kàttan, ragal na ne, ndax soppeeku xelam bu gaaw gi, Antiochus man na ko yagain toroxal, ba wooaat Berenice; te bi mu gisee ne dara du wóorloo bu baax ci lu mel noonu ludul deenjam, tax na ñu teg ko poison lu gàtt gannaaw loolu. Itam askanam ak Berenice jotul nguur gi gannaaw moom; ndaxte Laodice yor na mbir yi ba tax tanj gi dal ci doomam bu góor bu mag, Seleucus Callinicus.»

“Waaye njub moomu mënul woon yàgg te duñu ko mbugal, ni ko waxug yonent bi yokke di ko yëgle, te ni ko jaar-jaaru nettali jaaralekat yi firndeel.”

« AAYAAT 7. Waaye ci genn carax bu jóge ci ay reenam, kenn dina taxaw ci boppam, moom miy dikk ak mbooloo xare, te dina dugg ci kër gu dëgërug buur bu bëj-gànnar, te dina jëfandikoo dooleem ci seen kaw, te dina not. 8. Te itam dina yóbbu seen yàlla yi ca Misra, ak seen kilifa yi, ak seen ay jumbukaay yu tedd yu xalis ak wurus, ngir nekk ay jaam; te moom dina sax at yu gën a bare buur bu bëj-gànnar. 9. Noonu buur bu bëj-saalum dina dugg ci nguuruam, te dellu ca réewam.’ »

«Gaar gi mu boka ci benn rap ak Berenice mooyoon doomu ndeyam ju góor, Ptolemy Euergetes. Bi mu weesu ci nguurug Misra, ginnaaw baayam Ptolemy Philadelphus, mu daldi tàmbalee, ak xol bu fees ak bëggug fey deej doomu ndeyam ju jigéen, Berenice, dajale

mbooloom xare bu réy, te song suufug buur bu bëj-gànnar, maanaam Seleucus Callinicus, mi ak yaayam Laodice nekke ay buur ci Siri. Te mu not leen, ba ag ci noot Siri, Cilicia, suuf ya kawe yi nekk dalee ci dexe Euphrates, ak lu ëpp ci bëpp Asii. Waaye bi mu dëggee ne saxaaroo am na ca Misra te di laaj ngir mu dellu kër, mu sàkk réewum Seleucus, jël ñeent-fukk junni talenti xaalis gu weex ak yère yu tedd ak ndab yu am solo, ak ñaari junni ak juróomi téeméeri nataali yàlla yi. Ci ñoom am na woon nataal yi Cambyses jël woon lu jiitu ca Misra yóbbu leen ca Perse. Waa Misra, ndax dafa leer ne ñoom daan nañu jox seen bopp yépp jaamu xërëm, jox Ptolemy turu Euergetes, walla Kilifaakatu, ngir teral ko ci li mu delloo, ginnaaw at yu bare, seen yàlla yi ñu jàppoon.»

«Li, ci ndeggal Buur-baal Newton, mooy nettali Yéróm, jële ko ci bindkat yu yàgg te yaatu; waaye, mu ne, am na itam bindkat yu ba tey nekk, ñuy dëggal ay partii yu bari ci benn mbir mi. Appien dafa nu xamal ne, gannaaw bi Laodice reyée Antiochus, te gannaaw moom itam rey Bérénice ak doomam, Ptolemée, doomu Philadelphie, ngir feytoó boom yooyu, song Siri, rey Laodice, te dem ba ca Babilon. Ci Polybe lanu jàng ne Ptolemée, mi ñuy wooye Euergetes, gannaaw bi mu mer lool ci nattu yu metti yi ñu def ay rakkam Bérénice, taxaw ak xarekat yu bare dugg ca Siri, jël dëkk bu Seleucie, te ñu aar ko ak mbooloom soldaar yi buur yi Misra moomoon ay at yu topp. Noonu la duggée ca kállankug buur bi bëj-gànnar. Polyenus dafa wax ne Ptolemée def boppam boroom réew mépp mi dale ci tundu Taurus ba India, te amul xare mbaa xeex; waaye mu joxe ko cig njuumte baay bi bàyyi doomu ji. Justin moom dafa tabbatar ne, su fekke ne woon ñu woo ko fa Misra ndax jàqale gu bawoo kër, kon dinaa moom nguur gu sépp gu Seleucus. Noonu buur bi bëj-saalum dafa dugg ci nguurug buur bi bëj-gànnar, te dellu ci réewam, ni yonent bi ko waxoon. Te itam mu dundoon ay at yu ëpp buur bi bëj-gànnar; ndaxte Seleucus Callinicus dee na ca guddi-génn ga, ndax daanu ci kaw fasam; te Ptolemée Euergetes mucc ci kawam ñenti mbaa juróom at.» Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 250–252.

Benn jikko bu yonent ci Room, te moo tax itam ci buur bi cosaan baat, mooy ne ngir mu sax ci gàngunaay gi, dafa war a nott ñetti xeeti tere yu aju ci suuf. Njëkk buur bi cosaan baat ci jamono bi topp gàngunaayug Alekcaandar bi tasaaroo, mooy ki Seleucus Nicator taxawaloon, mi doonoon jeneral bu Ptolemy (buur bi bëj-gànnar) diir bu néew diggante atum 316 ak 312 bala Krist. Aaya juróom benna bi wax na loolu bi muy wax ne: “Te buur bi bëj-gànnar dina am doole, ak kenn ci ay kilifaam; te moom dina gën a am doole ci kawam.” Ptolemy mooyoon buur bi bëj-gànnar, te amoon na jeneral, mooy kenn ci ay kilifaam, ka ñu dogaloon ne dina gën a am doole Ptolemy; te baat bu mujj bi ci aaya juróom benna ba nee na: “te dina am nguur; nguuram dina doon nguur gu mag.” Seleucus, jeneralu Ptolemy, moo waroon a nekk njëkk buur bi cosaan baat. Waaye ngir Seleucus nekk buur bi cosaan baat, dafa waroon a tàggook buur bi bëj-gànnar, te gannaaw loolu mu nott ñetti goxu suuf.

Bérah gu njëkk bi Seleucus notee moo doon Penku gi ci atum 301 ba ci jamono ji ñu tudde BC. Gannaaw loolu mu not Bëj-gànnar gi (mi nekkoon ci loxoy ku wuutu Cassander) ci atum 286 BC, te gannaaw loolu itam mu jël ñetteelu suufam ci bëj-saalum bi, ba mu notee Lysimachus ci atum 281 BC. Buur bu bëj-saalum bi ñu samp ko ci nguur gi ci atum 281 BC.

Kàttanug jàmm ga ñu gën a bind ak buur bu bëj-saalum bi am na ci atum 252 balaa Kirist. Juróom-benn at gannaaw loolu, ci 246 balaa Kirist, Berenice (janq bu buur bu bëj-saalum bi), doomam, ak ñépp ñi bokkoon ci ay toppandoom, rey nañu leen. Gannaaw loolu buur bu bëj-saalum bi jàpp na doomu Laodice, mooy Seleucus Callinicus, teg ko yóbbu ko Misra ak moom, fa mu dee, daanu ci kaw fas. Nguuru buur bu njëkk bu bëj-gànnar gi nekkoon na diggante 281 balaa Kirist ak 246 balaa Kirist, te loolu tollu na ci ñetti fukki at ak juróom.

Bu njëkk buur bëj-gànnar bi ci saar fukki benn, dafa nott nit ñatti tere yu aju ci géographie ngir ñu dëgéral ko ci gàngune bi. Room bu pagan itam dafa nott nit ñatti tere yu aju ci géographie ngir ñu dëgéral ko ci gàngune bi [Xool Daniel 8:9], te Room bu Papal dafa nott itam nit ñatti tere yu aju ci géographie ngir ñu dëgéral ko ci gàngune bi [Xool Daniel 7:20]. Room bu jamono jii itam dafa nott nit ñatti tere yu aju ci géographie ngir ñu dëgéral ko ci gàngune bi [Xool Daniel 11:40–43].

Bu njëkk ci kaw gàngune bi, buur bu jëkk bi ci bëj-gànnar nguuru na ñetti-fukk ak juróom-benn at. Bu njëkk ci kaw gàngune bi, Room gu bokk ak xeet-yàlla yi nguuru na ab “waxtu” (ñetti téeméeri ak juróom-benn-fukk at). Bu njëkk ci kaw gàngune bi, Room gu paapale gi nguuru na “ab waxtu, ay waxtu ak genn xaaj bu waxtu” (junni ak ñaar téeméeri ak juróom-benn-fukk at). Bu njëkk ci kaw gàngune bi, Room gu jamono jii dina nguuru ci ñeent-fukk ak ñaar weer yu misaal lañu, (te itam ñu bind ko nekk “ab waxtu”).

Sœur White xamalal na nu ne “lu bari ci jaar-jaaru bindees bi nekk ci Daniel saar 11 dina dellu am.” Gannaaw loolu mu nekkal aaya 31 ba 36, te mu wax ne, “xew-xew yu ni mel ni yi ñu tēnk ci baat yii dinañu am.” Ci aaya yooyu, Room bu pap yi (yàqute buy def ba mu nekk kennul), ñu ko “teg” ci gàngune gi ci atum 538, te gannaaw loolu mu fitnaal askanu Yàlla diiru “ayu fan yu bare” (junni at ak ñaar téeméeri ak juróom-benn-fukk), ba kera “mer mi njëkk” matal ci 1798. Jaar-jaaru aaya 31 ba 36 dellu na ci juróom-benn aaya yu mujj yi ci saar 11, waaye itam jaar-jaar boobu feeñoon na bu mat ci aaya 5 ba 9.

Sosu Seleucus nekk ci nguuru gi muy buur bu bëj-gànnar ci atum 281 BC, méngoo na ak atum 538. Ñoom ñaar ñépp dañuy tegtal yékkati buur bu bëj-gànnar ci gällaankatug nootug ñetti tereb yoon yu geografi. Diirub nguuru paap bi dañu ko wax ci ay yeneen anam yu bare; junni ak ñaar téeméeri ak juróom-benn fukk fan, ñeent-fukk ak ñaar weer, jamono, ay jamono ak seddug jamono, ab disaayu diir, ak ñetti at ak genn-wàll. Nguuru Seleucus amoon na ñett-fukk ak juróom at, te fukkéelu, walla asaka, ci ñett-fukk ak juróom mooy ñetti ak genn-wàll. Benn fukkéelu ci ñett-fukk ak juróom at dañuy ko itam wax ne “ñetti-poñ-sent ak genn-wàll” (3.5) at. “Ñetti ak genn-wàll” mooy màndargay diirub nguuru paap bi.

Papète bi jot gaawam bu dee ci atum 1798, ba buur bu bëj-gànnar, Napoleon Bonaparte (li tekki “doom ju am ndam”), yónnee njuróomam ngir jàpp Pàpp bi nekk ku ñu tëj. Benn at gannaaw gi, ci 1799, Pàpp bi dee na ci réewum gén, ni ko buur bu njëkk bu bëj-gànnar itam, moom mi ñu woon jàpp te tëj ko buur bu bëj-gànnar. Séleucus Callinicus dee na ci ngànt ci kaw fas, fekk mu nekk ku ñu tëj ci Ejipt. Pàpp bi mooy ki waroon rab wi. Rab wi dafa doon melokaanu sistemu politig bi Pàpp bi jëfandikoo woon ngir matal ay jëfam yu Seytaane. Rab woowu ñu rey na ko ci 1798, te Pàpp bi mi ko waroon te nguuru ci kawam, dee na benn at gannaaw. Séleucus Callinicus dee na ci

ngànt ci kaw fas (mooy rab wi mu waroon.) Yoonu jàpp ak tëjug papéte bi ci 1798 ak 1799, dafa mel ni mu mat sëkk ci yoonu jàpp ak tëju buur bu njëkk bu bëj-gànnar.

Li taxaw buur buur bi bëtu bëj-gànnaw di merloo buur buur bi bëtu bëj-nord mooy jàmm juñu mas a def ba tas, te loolu dañu ko tektale ci bàyyikoo Berenice (jabar ju bëj-gànnaw) ak dee gu ko toppoon ci loxoy Laodice. Napoléon dafa dugg woon ci kóllère gu jàmm ci diggante Farās Buy Révolusiyon ak réew yi ñu jagleel pap bi ci atum 1797. Kóllère ga tudd nañu ko ci turu dëkk bu Tolentino nekk ci Ancona, Italie, fa ñu ko signé woon. Ci yoon wu resmi, mu jeex na ci weeru Fëwriyee 1798 bi Farās jàppée pap bi ne ko kaso. Li tax ñu far kóllère ga mooy ne Farās dafa doon jéem a lawal Révolusiyonam.

Jeneraalu Napoléon bu Duphot doon na nekkoon Rooma ci atum 1797, muy benn céré bu bokk ci ndaje-jëfandikukat yu Farāce yonnee, te moom la Directory doon, mooy nguur gu doon jiite Farāce ca jamono jooju. Li taxoon yónnee ndaje-jëfandikukat gu Farāce bi ca Itali, te boole ci njàqareem Jeneraal Duphot ci Rooma, mooy jàppale Réewum Rooma, di bennoo bu néew fan yu ndaw yu xarekat-yëngu-yëngu Farāce samp ci Dunu Itali. Farāce yi dañoo nekkoon ci yëngu-yëngu bu tar ngir jàppale yëngu-yëngu yu yëngu-yëngu ak tasaare xalaat yu yëngu-yëngu ci bépp Tugalu Europe ci jamono jooju. Ci Itali, dañoo bëggoon daaneel nguur-yi te samp réew yu mel ni Réewum Farāce.

Nekkug Duphot ak ay jëfam ci Room ak li mu def fa daldi yóbbu ñàkk nangu ci wet yu wóor, booleek ñi doon taage Nguuru Paapal yi ak géntkat yu nguur gi ci dëkk bi. Ci weeru Desàambar 1797, bi amee jàppante bu tar diggante xarekat Farās ak ñi doon taage Nguuru Paapal yi, ñu rey Jeneraal Duphot, te noonu sax taxawaayu Napoleon ngir yónnee Jeneraal Berthier ngir jàpp baabu bi ay jaam ci at mi topp mooy tàmbali. Jàmm juñ daan defoon te ba noppi neenalante ci diggante buur yu bëj-gànnar ak yu bëj-saalum mooy li mayoon doole ci ñaari jaar-jaar yii ngir buur bu bëj-saalum jàpp buur bu bëj-gànnar.

Aayaat juróom ñaareel bi nee na: “dina yóbbu itam seen yàlla yi ci njaamte ba dem Misra, ak seen njiit yi, ak seen jumtukaay yu am solo yu xalis ak wurus.” Ba Ptolemee delloo Misra ngir matal li aayaat bii wax, waa Misra maye nañu ko turu “Euergetes” (Kiy Jariño), ngir santa ko ci liggéeyam gu mu delloo seen xérëm yi ak seen alal yu yàggoon a nekk ñu nangu leen, te buur bu bëj-gànnar jël leenoon ci ñoom. Ci atum 1798, Faranse yi saque nañu Room. Taarixkat yi bind nañu ne benn bés rekk, ñu gis na juróomi téeméeri woto yu fas yi di leen xëcc, te aarub xare bu tar ànd ak ñoom, di génn dëkk ba.

Défilé bi dafa ëpp lool ci ay nataal yu yàgg a yàgg ak ay tabloo yu jamono Renaissance, yi Farās doon nangu ci kaw jàmm gu ñu dagg, maanaam kóllère Tolentino. Ci seen biir amoon na gurup Laocoon, Apollo bu Belvédère, Gaulois bi di dee, Cupidon ak Psyché, Ariane ci Naxos, Vénus bu Médicis, ak ay màndarga yu réy yu Tiber ak Nil; ay tapisri ak ay tabloo yu Raphael, booleek La Transfiguration, La Madonna di Foligno, La Madonna della Sedia, Santa Conversazione bu Titien; ak yeneen jëfandikukat yu bare. Du bañ a nekk ba ñaari at yu bare gannaaw loolu lañu wone alal yooyu yu sàccoon ci Musée Napoléonien bi ci Louvre, bi ñu ubbee ci 1807. Naka lañu daan màggal Ptolémée ndax dafa delloo woon alali Misri yi, noonu it alal yi ñu yóbbu woon Roma dañu

leen teg ci wàll wu musée bi ñu tudde ci turu Napoléon.

Saar yi juróom ak baat yi juróom-ñeent ci kaw, ñuy ab ànd bu mat sèkk ak jaar-jaaru nettali gi tàmbele ci atum 538 ba jeex ci 1798 ak 1799. Ñoom da ñu méngoo ak saar yi fanweeri-benn ba fanweeri-juróom-benn, te loolu mooy li ñu tegtal ci juróom-benn yi mujj ci waxtaan wi, yi mel ni ñuy wax ci ndimbal bu mujj bu Room gu bees gi, bi muy nott ñetti tere, te ci mujj mu dikk ci njállawam ak kenn du ko dimbali. Noonu saar bu fukk bi di jëm ci jaar-jaaru 1989.

Waaye doomam dinañu yéngu, te dinañu dajale mbooloom mbooloo yu réy yu bare; kenn ci ñoom dinga ñew ci lu wóor, ba fëbbi, jall; gannaaw loolu dina dellusi, te dina xàccaat ba agsi ci kërëm gu ñuul. Daniel 11:10.

Yëgóo matal waajur 10 miy misaal jaaru atum 1989, ba baabukaas bi, ci benn ngëm gu nëbbu ak Ronald Reagan, “daw ba jall” te “romb” Unión Soviétique bi, di bàyyi rekk kër-forteresam (Russia), ndaxte Unión Soviétique bi (URSS) tas na ginnaaw Perestroika.

Te ci jamono mujj gi, buur bëj-gànnar bi dina ko bët; te buur bëj-nor bi dina dikk ci kawam mel ni ngelaw lu tar, ak woto yi, ak boroom fas yi, ak gaal yu bare; dina duggu ci réew yi, dina ëmb te weesu. Daniel 11:40.

Jaar-jaaru benn fukk mi dafay tektal feyu ñaaw ngir njiital buurub bëj-gànnar bi buurub bëj-saalum bi daan ko nanguwoon ci atum 246 JK, te muy misaal itam ci feyu ñaaw ngir njiital buurub bëj-gànnar bi buurub bëj-saalum bi daan ko nangu ci 1798. Jaar-fukk bi tàmbele ak jamonoy mujj gi ci 1798, ba buurub bëj-saalum bi (Farās buy weddi Yàlla) joxee buurub bëj-gànnar bi (dooley baapaas bi) gaañu dee, te mu mat ak daanu Union Soviétique bi ci jamonoy mujj gi ci 1989. Jamonoy mujj gi ci 1798 mooñu ko tektal ci jaar-fukk bi ak wax ji ne: “Te ci jamonoy mujj gi buurub bëj-saalum bi dina ko bët.” “Kolon” bi (:) buy tas xaaju jaar bi mujj, muy xamle beneen “jamonoy mujj” bi ci 1989. “Te buurub bëj-gànnar bi dina dikk ci kawam mel ni ngelawlu jàq, ak watiir yi, ak ay boroom fas, ak gaal yu bare; te dina duggu ci réew yi, te daldi walbati, jaar ca kaw.”

Dina yokk ci jàngum bii ci beneen mbind mi ci topp.

“Xeet bu nekk bu dikk ci suufu jëf ji, ñu may ko woon mu jël boppam ci kaw suuf, ngir gis ndax dina matal cosaanu ‘Ki Wottu ak Ku Sell Ki.’ Kàddug wax-jëmm bi topp na yokkute ak wàññiku réew yu magg yi ci àddina—Babylóon, Medo-Persia, Gres, ak Room. Ak benn ku nekk ci ñoom, ni ak xeet yu gëna néew doole, jaar-jaar bi dellusi woon. Buleen ku nekk amoon na jamono juñu koy nattu, ku nekk daanu, ndamu ñamaram dee woon, dooleem demoon, te beneen tookk fa mu nekkoon....”

«Ci yokk ak waddi réew yi, ni ñu ko leeral ci xëti Mbind mi Sell mi, war nañu jàng ci noonu ne daraja gu bëti rekk ak ndamug àddina, amul njariñ. Babilon, ak bépp dooleem ak maggteem, lu mel ni loolu sunu àddina masula gisati ba tey,—doole ak maggte yu nit ña jamono jooju daan teg ni yu dëgër te di sax,—naata la yàggul ba mu jéex bépp! Ni “tóor-tóoru gax” la sank. Noonu la lépp lu amul Yàlla muy fondemañam di sànk. Lu kenn man a sax mooy li ñu boole ak mebtalu Yàlla te di wone jikkoom. Njariñi ay jëfam rekk a di yu sax ci sunu àddina.»

Education, 177, 184.